

Nya provinsfynd av trollsländor från södra Norrland

FRANS OLOFSSON

Det finns fortfarande stora luckor i utbredningsmönstret hos flertalet svenska arter av trollsländor (Bergsten & Sahlén 2003). För att bättra på kunskapen håvade jag under 2005 och 2006 efter vuxna trollsländor, främst i faunaprovinserna Medelpad, Jämtland och Ångermanland, men även i Västerbotten, Norrbotten och Lycksele lappmark. Totalt påträffades 19 arter och fem provinsfynd ej angivna av Bergsten & Sahlén (2003) konstaterades (Tabell 1).

Trollsländorna har fångats med lufthåv. Preparering och artbestämning följer Sahlén (1996) och Sandhall (2000). Nya provinsfynd har verifierats av Frank Johansson. Generellt har jag, med något undantag, tagit flera kollekt av båda könen från varje lokal. Totalt är ca 20 lokaler besökta och flera av arterna är funna på fler än en lokal i varje provins. Nedan presenterar jag information om de nya provinsfynden och deras lokaler. Någon närmare presentation av övriga fynd görs inte i denna artikel.

Nya provinsfynd

Phyrrhosoma nymphula, röd flickslända
Medelpad: Hiån, 6945350-1533600, 2005-07-07; Täljeån, 6938120-1502500, 2005-07-12.

Ångermanland: Björkhöjden, 7034348-15161456, 2006-07-04.

Arten är lätt att känna igen då det är den enda svenska flickslända som har röd bakkropp. Den går att återfinna i både

rinnande och stillastående vatten. Arten har tidigare påträffats i hela södra Sverige upp till Hälsingland och Dalarna samt i Jämtland och Västerbotten. Larvfynd av arten från 1990 och framåt har uppgivits från både Medelpad och Ångermanland av Söderberg & Norrgrann (2001).

Cordulegaster boltoni, kungstrollslända
Medelpad: Täljeån, 6938120-1502500, 2005-07-07.

Den gulsvarta kungstrollsländan är Sveriges längsta slända med en bakkroppslängd på 52-65 mm. Arten är under hela sin livscykel starkt knuten till rinnande

Fig. 1. Solande glanstrollslända, *Somatochlora arctica*, i Norrbotten. Foto: F. Olofsson.

Tabell 1. Fångade arter av trollsländor i Medelpad (Me), Ångermanland (Ån), Jämtland (Jä), Västerbotten (Vb), Lycksele lappmark (Ly) och Norrbotten (Nb). De fetmarkerade förkortningarna avser de nya provinsfynden.

Art	Trivialnamn	Landskap
<i>Calopteryx virgo</i> (Linnaeus, 1758)	Blå jungfruslända	Me, Ån, Jä, Vb, Nb
<i>Lestes sponsa</i> (Hansemann, 1823)	Allmän smaragdflickslända	Me, Ån
<i>Pyrrhosoma nymphula</i> (Sulzer, 1776)	Röd flickslända	Me, Ån
<i>Erythromma najas</i> (Hansemann, 1823)	Rödögonflickslända	Nb
<i>Coenagrion hastulatum</i> (Charpentier, 1825)	T-tecknad flickslända	Me, Ån
<i>C. johanssoni</i> (Wallengren, 1894)	Johanssons flickslända	Jä
<i>Enallagma cyathigerum</i> (Charpentier, 1840)	Sjöflickslända	Nb, Jä
<i>Aeshna juncea</i> (Linnaeus, 1758)	Starrmosaikslända	Me, Ån, Jä, Vb, Ly, Nb
<i>A. subarctica</i> Walker, 1908	Gungflymosaikslända	Me
<i>A. grandis</i> (Linnaeus, 1758)	Brun mosaikslända	Me, Ån, Jä, Vb, Ly, Nb
<i>Cordulegaster boltoni</i> (Donovan, 1807)	Kungstrollslända	Me, Ån, Vb
<i>Cordulia aenea</i> (Linnaeus, 1758)	Guldrollslända	Me, Ån, Jä
<i>Somatochlora metallica</i> (Vander Linden, 1825)	Metalltrollslända	Me, Ån, Nb
<i>S. arctica</i> (Zetterstedt, 1840)	Nordlig glanstrollslända	Nb
<i>Leucorrhinia rubicunda</i> (Linnaeus, 1758)	Nordisk kärrtrollslända	Ån, Ly
<i>L. dubia</i> (Vander Linden, 1825)	Myrtrollslända	Me
<i>L. quadrimaculata</i> Linnaeus, 1758	Fyrfläckad trollslända	Me, Ån
<i>Sympetrum vulgatum</i> (Linnaeus, 1758)	Allmän ängstrollslända	Me, Vb
<i>S. danae</i> (Sulzer, 1776)	Svart ängstrollslända	Me, Ån, Jä

vatten och känns lätt igen på både storleken och den getingliknande teckningen. Den svenska utbredningen sträcker sig från Skåne upp till södra Norrland samt efter Norrlandskusten. Arten har dock hittills inte påträffats på Gotland. Söderberg & Norrgrann (2001) redovisar ett flertal larvfynd av arten från Medelpad.

Cordulia aenea, guldrollslända

Jämtland: Krogstormyrtjärn, 6949656-1494335, 2005-07-11.

Denna guldgrönskimrande slända är mycket vanlig, särskilt under försommaren. Den trivs i alla slags stillastående vattensamlingar och förväxlas lätt med den lika allmänna metalltrollsländan, *Somatochlora metallica*. Bäst skiljs dessa två arter ifrån varandra genom att studera ansiktena. Arten är allmän upp till södra Norrland och

upp efter Norrlandskusten. Även i Åsele, Lycksele och Torne lappmark har arten påträffats.

Sympetrum vulgatum, allmän ängstrollslända

Medelpad: Galtström, 6893897-1588488, 2006-08-30; Killingskäret, 6893405-1588737, 2006-08-08.

Sländan är som namnet antyder allmän i södra Sverige, och den nordligaste kända lokalen förutom Västerbotten återfinns i Gästrikland. Arten kan, om vädret tillåter, observeras långt in på sensommaren och hösten. Den håller ofta till i öppen terräng och kan ses sittande på marken och sola. Livscykeln är ettårig och äggen utgör det vanligaste övervintringsstadiet. Dess ägg återfinns i de flesta typer av småvatten.

Diskussion

Inget av de nya provinsfynden är speciellt oväntat utan fyller mer eller mindre ut tidigare luckor i utbredningen. Jag har både fångat och observerat ett flertal individer av varje art, både under parning, äggläggning samt patrullerande hanar. Detta torde tyda på att det inte handlar om enstaka invandrande individer, även om ett flertal arter är kända för att göra massflyttningar (Sahlén 1996, Sandhall 2000). Eftersom jag inte fångat trollsländorna med någon kvantitativ metod kan jag inte uppskatta arternas relativa vanlighet.

Fynden av *S. vulgatum* är intressanta ur spridningssynpunkt. Två spridningsvägar är möjliga. En söderifrån där arten är vanlig upp till Gästrikland samt den från Västerbotten, dvs norrifrån. Den norra population kan i sin tur vara ett resultat av en spridning över Kvarken från Finland, där arten är vanlig. Detta har föreslagits som en tänkbar spridningsväg för t ex *Coenagrion pulchellum* och *Somatochlora flavomaculata* (Śniegula & Johansson 2006).

En annan fråga som dyker upp är, hur det kan komma sig att trollsländornas utbredning tycks vara så bristfälligt dokumenterad. Insektsgruppen är ju trots allt inte så stor, ca 58 arter påträffade i Sverige, varav 53 eller 54 som reproducerande populationer (Sahlén & Birkedal 2002). Även om en del larvstadier kan vara svåra att bestämma och vissa adulter är svårfångade, så kan man undra om inte kunskapsbristen till viss del kan förklaras av bristande samordning av befintliga uppgifter. Som exempel kan nämnas de årliga bottenfaunaprovtagningar som

utförs vid länsstyrelsen inom den regionala miljöövervakningen och kalkeffektuppföljningen (Söderberg & Norrgrann 2001). Dessa provtagningar omfattar både rinnande vatten samt sjöprovtagningar i litoralzon.

Att intressanta fynd av trollsländor från dessa undersökningar ej tagits med i aktuella faunistiska sammanställningar (Bergsten & Sahlén 2003) pekar på brister i kommunikationen mellan myndigheter och entomologer.

Citerad litteratur

- Bergsten, J. & Sahlén, G. 2003:** *Insektsguiden-provinskatalog över trollsländor* (aktualitet 2003-06-09). <http://www.sef.nu/insektsguiden/introduktion/kataloger/Odonata%20landskapskatalog.PDF>
- Sahlén, G. 1996:** *Sveriges trollsländor*. Fältbiologerna, Stockholm 1996.
- Sahlén, G. & Birkedal, L. 2002:** *Inventering av trollsländor längst nedre Helgeån i Kristianstads Vattenrike 2001*. Länsstyrelsen i Skåne län, Miljöenheten.
- Sandhall, A. 2000:** *Trollsländor i Europa*. Interpublishing, Stockholm.
- Śniegula, S. & Johansson, F. 2006:** Två nya trollsländor för Västerbotten: *Coenagrion pulchellum* och *Somatochlora flavomaculata*. *Natur i Norr* 25: 103-104.
- Söderberg, H. & Norrgrann, O. 2001:** *Sjö- och vattendragsinventering i Västernorrlands län*. Publikation 2001:1. Länsstyrelsen i Västernorrlands län.

Författarens adress:

frans.olofsson@y.lst.se
Miljöavdelningen
Länsstyrelsen Västernorrlands län
871 86 Härnösand